

Toespraak bij de presentatie van het Jaarboek
Parlementaire Geschiedenis, door de Voorzitter van de
Tweede Kamer, Khadija Arib
17 november 2020

Dames en heren,

Vorig jaar nog stelde ik voor om de presentatie van het
jaarboek te moderniseren.

Niet wetende dat wij in een heel andere situatie terecht
zouden komen, waarbij we het boek digitaal in ontvangst
moeten nemen.

Ik moet u zeggen dat ik van dat moderniseren ben
teruggekomen.

Ik vind het ongelooflijk jammer dat we elkaar niet fysiek
kunnen ontmoeten.

Ik verlang terug naar de oude vertrouwde vorm, waarbij
we elkaar in het echt ontmoeten.

Wie weet is het volgend jaar anders.

Voor ik dieper inga op het boek en het afgelopen jaar
breng ik een moment in herinnering dat nog maar kort
achter ons ligt.

Op 25 september herdachten we in deze Kamer de eerste
bijeenkomst van het parlement na de Duitse bezetting.

Carla Hoetink beschreef deze parlementaire geschiedenis vlak na de oorlog, als een wederopbouw van de kracht en tegenmacht van de Kamer.

In de bijzondere omstandigheid dat de leden niet meer representatief waren en aangevuld met voormalig verzetshelden.

Vechtend met een hand op de rug tegenover een veel machtiger regering.

Maar na de oorlog dubbel gemotiveerd om haar ruimte in vrijheid terug te veroveren.

Omdat alleen daarmee kon worden voldaan aan de opdracht zoals omschreven in artikel 50 van de Grondwet: 'het gehele volk te vertegenwoordigen'.

In dit parlementair jaarboek staan voor mij drie thema's centraal.

De impact van het corona-virus, haperende informatievoorziening vanuit de regering en de aanvallende kracht van Kamerleden die als het ware, boven de partijen staan.

Alliedrie raken ze aan het streven van de Tweede Kamer om ook in vreedstijd, de tegenmacht te kunnen zijn die ze moet zijn. In dienst van het algemeen belang.

Laat ik dat in die volgorde toelichten:

Nooit eerder sinds de uitbraak van de Spaanse griep maakten we wereldwijd zo'n gezondheids crisis mee.

Iedereen, ook in dit land kreeg de afgelopen maanden wel op een of andere manier te maken met angst, verdriet, eenzaamheid of verlies.

En ook op het functioneren van ons parlement had de uitbraak van covid-19 grote gevolgen.

Zeker tijdens de eerste lockdown.

De regering draaide gewoon door, maakte wetsvoorstellen, stuurde brieven.

Maar als Kamer waren we afgeschaald.

Dat gaf een ongelijke verhouding.

En dat stond op een gegeven moment het gezond functioneren van onze democratie in de weg.

Voor mij de reden om het parlementaire werk zo snel mogelijk weer te hervatten.

Aanvankelijk debatteerden en overlegden we nog grotendeels via Pexip, ons digitale systeem.

Ook dat was verre van ideaal.

Ja, je leert de Kamerleden wél weer eens op een andere manier kennen.

Soms in pyjama, zittend in een kale zolderkamer naast de wasmachine omdat het daar het rustigst was in huis, de mannen meestal ongeschoren.

Maar het verlangen naar live debatten in de vertrouwde politieke arena van het Binnenhof, werd er alleen maar sterker door.

Ook de procedures kwamen niet allemaal vlekkeloos door de crisistest: neem de hoofdelijke stemmingen.

Zo vergat Lodewijk Asscher om te stemmen op de motie die hij zelf als oppositieleider had ingediend.

En ook Stieneke van der Graaff had niet haar beste dag toen ze - later - per ongeluk vóór de verhoging van de zorgsalarissen stemde, terwijl de regering dat had ontraden.

We leerden in de praktijk, zal ik maar zeggen.

De situatie rond het virus stelde ons ook inhoudelijk voor uitdagingen.

Hoe controleer je een regering die niet precies weet welke kant ze op vaart, omdat veel onvoorspelbaar was?

Hoe vind je de balans tussen constructief meedenken en tegenspraak organiseren?

De situatie dwong ons als nooit tevoren na te denken over de vraag hoe we, onder alle omstandigheden, de tegenmacht kunnen blijven vormen die onze democratie nodig heeft.

En zo bevatte deze verschrikkelijke crisis toch ook een kans.

Trouw-columnist Goslinga wijst ons als volksvertegenwoordigers er regelmatig op dat we juist op dát punt herkenbaar moeten blijven.

Dat we onze democratie alleen zó voldoende weerbaar houden in tijden van groeiend wantrouwen tegen onze democratische instituties.

En dat ben ik met hem eens.

Hoe belangrijk het ook is om tegenstellingen in de Kamer helder te verwoorden.

Uiteindelijk zijn we ervoor om gezamenlijk de macht te controleren.

Om er voor mensen te stáán als de regering, ministeries en uitvoeringsinstanties tekort schieten.

En dat brengt me op het tweede thema dat het Jaarboek aanstipt.

De Kinderbijslagaffaire kwam voort uit bestuurlijk onvermogen en vormt een financieel en persoonlijk drama voor grote aantallen gezinnen.

Dankzij het werk van Pieter Omtzicht en Renske Leijten werd dit probleem niet alleen aan de kaak gesteld maar kon ook het begin van een oplossing worden ingezet.

Vanuit verschillende politieke achtergronden, de één vanuit de coalitie en de ander vanuit oppositie, trokken ze samen op, onvermoeibaar vechtend voor 'het herstel van de rechtstaat'.

In het Jaarboek staat de biografie van het bijzondere voormalig Kamerlid Annelien Kappeyne van de Cophesspello.

De titel luidt: 'Ik sta hier om aan te vallen'.

Het hadden ook de woorden van déze Kamerleden kunnen zijn.

Eén van de terugkerende problemen in deze affaire is de haperende informatievoorziening die Kamerleden nodig hebben om hun werk als controlerende macht te kunnen uitoefenen.

Ook dat onderwerp komt - tot slot - aan bod in deze editie van het Jaarboek, in een interview over Hawija met Sadeth Karabulut – die de Kamer helaas gaat verlaten.

En ook wordt het functioneren van het geplaagde Ministerie van Veiligheid en Justitie in historisch perspectief geplaatst.

Met mooie aanknopingspunten voor inzicht en verandering. Juist dat kijken naar de langere lijnen en het zoeken naar oplossingen vind ik de kracht van het Jaarboek.

Ik hoop vurig dat het bijdraagt aan de goede uitwisseling van informatie die de Kamer zo hard nodig heeft.

En ook dit keer voorziet het Jaarboek daarin.

Ik denk dat veel Kamerleden het met veel interesse zullen lezen, en ik hoop dat er nog veel andere mensen zijn die dat zullen gaan doen.